

УДК 336.717.18:330.131.7

Ю.С. Ребрик, аспірант

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

У статті проводиться узагальнення теоретичних аспектів оцінки ризику ліквідності на основі застосування методики стрес-тестування. Уточнено класифікацію стрес-тестів та механізм проведення стрес-тестування на рівні окремих портфелів банку.

Ключові слова: ліквідність, стрес-тестування, фактори ризику ліквідності.

Постановка проблеми. Управління ліквідністю для банку – це основа його існування. Підтримка необхідного рівня ліквідності дає можливість банку не тільки виконувати свої зобов'язання різного рівня, але й динамічно розвиватись і отримувати необхідну норму прибутку.

Саме тому процес управління ліквідністю є складовою комплексного аналізу та охоплює всі аспекти діяльності банку. На сьогодні в теорії та практиці управління ліквідністю виділяють багато методів, моделей інструментів, але всі вони є недосконалими та мають значні недоліки. Зважаючи на кризову ситуацію, що склалася не тільки на внутрішньому, але й на зовнішніх ринках капіталів, перед банками постала проблема ефективної та адекватної оцінки ризику ліквідності. Саме тому необхідно досліджувати такий інструмент, як стрес-тестування.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Дослідженню проблеми управління ліквідністю приділяють, значну увагу вітчизняні, російські та зарубіжні автори: Д. Олійник [4], Л. Примостка [7], Т. Корнієнко [2], М. Поморіна [6], П. Шальнов [14], І. Сало, О. Криклій [8] та інші. Стрес-тестування як інструмент оцінки ризику ліквідності розглядають у своїх працях

такі науковці, як І. Андрієвська [1], Є. Самойлов [9], М. Кудрявцева [3], І. Пашковська [5], А. Тавасієв [10] та інші.

Метою статті є узагальнення та розвиток оцінки ризику ліквідності на основі застосування методики стрес-тестування.

Виклад основного матеріалу. Ефективність управління ліквідністю банку насамперед залежить від результатів, отриманих у процесі оцінки ризику ліквідності. У даний час все більше вітчизняних науковців і практиків досліджують та розробляють методології стрес-тестування, використовуючи зарубіжний досвід. У результаті дослідження тематики було виявлено, що в науці відсутній єдиний підхід до визначення поняття «стрес-тестування» та його класифікації. Відповідно до розглянутих матеріалів під поняттям «стрес-тестування» будемо мати на увазі оцінку потенційного впливу на фінансовий стан банку низки заздалегідь визначених факторів ризику, які відповідають винятковим, але ймовірним подіям.

Основним завданням методики стрес-тестування є оцінка потенційних втрат банків, на основі якої приймаються відповідні управлінські рішення.

У науці виділяють різні класифікації стрес-тестів. Стрес-тестування розглядається як на макрорівні (системний стрес-тест), так і на мікрорівні (стрес-тестування окремих портфельів банків). Системні стрес-тести є окремою темою для розгляду. У нашому дослідженні розглянемо стрес-тестування на рівні окремих портфельів банку. Розрізняють такі види стрес-тестів (рис. 1).

Аналіз чутливості розглядає короткострокову зміну лише одного фактора при незмінних інших умовах. Це досить абстрактне дослідження, але має переваги у простоті проведення та наочності результатів [3].

Методика оцінки максимального збитку дозволяє оцінити ризикованість портфеля активів шляхом ідентифікації найбільш збиткових комбінацій факторів ризику, які можуть потенційно виникнути [10].

У банківській практиці переважно застосовуються гіпотетичні та історичні сценарії. В історичних сценаріях за основу беруться негативні події, які відбувалися в минулому.

Рис.1. Класифікація стрес-тестів на рівні портфелів окремого банку

Позитивною рисою історичних сценаріїв є їхня простота і зрозуміла схема проведення. Недоліком може бути недоступність інформації про дані попередніх періодів та недооцінка можливих шоків і ризиків, з якими банку ще не доводилося зустрічатися (наприклад, поява нових фінансових інструментів з невизначеними характеристиками ризику). Тому банки намагаються одночасно застосовувати історичні та гіпотетичні сценарії.

Перевагою гіпотетичних сценаріїв є більш гнучке формулювання системи можливих подій. Даний вид стрес-тесту може застосовуватися для дослідження таких подій, стосовно яких портфель банку є найбільш уразливим. Недоліком гіпотетичних сценаріїв є складність визначенім імовірних подій, які до цього не відбувалися [1].

Гіпотетичні сценарії можуть бути різних типів залежно від політики банку та рівнів впливу факторів ризику.

У загальному вигляді механізм проведення стрес-тестування передбачає:

- 1) виявлення факторів ризику, які можуть негативно вплинути на діяльність банку;
- 2) побудову сценаріїв на основі визначення послідовності виникнення негативних подій та рівня впливу на фінансовий стан банку;
- 3) визначення методики, яка могла оцінити наслідки впливу факторів ризику та кількісний розрахунок негативних наслідків;
- 4) інтерпретація отриманих результатів та внесення певних коректив у діяльність банку.

Першочерговим етапом стрес-тестування є визначення основних факторів ризику ліквідності. До них можна віднести такі:

- незаплановану видачу значного обсягу кредитних ресурсів (через відсутність координованості в діяльності підрозділів банку);
- значний відтік ресурсів із рахунків «лоро»;
- зменшення надходжень на поточні рахунки клієнтів порівняно зі звичайними обсягами;
- значний відтік коштів з рахунків крупних клієнтів;
- ризик погіршення іміджу банку внаслідок «недобросовісної конкуренції».

Дані фактори ризику ліквідності є основними і можуть поповнюватися іншими відповідно до потенційних загроз банку [9].

На етапі вибору сценарію банк повинен урахувати як історичні сценарії, які можуть базуватися на досвіді діяльності інших банків, так і розробляти власні сценарії, які б відповідали характеру їхнього портфеля.

У випадку розгляду гіпотетичних сценаріїв доцільно обирати найбільш песимістичні, типу стрес-сценаріїв. Прогнозування розвитку ситуації за оптимістичними сценаріями недоцільне і навіть шкідливе, оскільки психологічно це призводить до ігнорування гострих сторін ситуації, на які орієнтує песимістичний варіант.

Основною вимогою використання методики стрес-тестування є регулярність проведення. Частота стрес-тестів повинна відповідати змінам портфеля банку [5].

З метою ідентифікації сценаріїв у роботі над стрес-тестом повинно брати участь широке коло фахівців банку, що дозволить з більшою точністю ідентифікувати сценарії, які вимагають проведення стрес-тестування.

Висновки. Таким чином, виходячи із кризових ситуацій, що склалися на міжнародних та вітчизняних фінансових ринках, актуальним питанням є дослідження стрес-тестування як інструмента оцінки ризику ліквідності банку. Застосування стрес-тестів дає можливість дослідити рівень впливу факторів ризику ліквідності при певних можливих негативних ситуаціях. Результати стрес-тестування мають практичну цінність, оскільки допомагають заздалегідь оцінити вплив потенційно можливих негативних подій на ліквідний стан банку та прийняти відповідні управлінські рішення.

Список літератури

1. Андриевская, И. К. Стресс-тестирование: обзор методологий [Текст] / И. К. Андриевская // Управление в кредитной организации. - 2007. - № 5. - С. 34-44.
2. Корнієнко, Т. В. Ліквідність комерційного банку: фактори, що впливають, методи управління [Текст] / Т. В. Корнієнко // Финансовые риски. - 2001. - № 3. - С. 51-54.
3. Кудрявцева, М. Что тестирует стресс-тест? [Текст] / М. Кудрявцева // Рынок ценных бумаг. - 2006. - № 2. - С. 54-57.
4. Олійник, Д. Управління ліквідністю комерційного банку та оптимізація фінансового результату [Текст] / Д. Олійник // Вісник Національного банку України. -2001. -№ 8. - С. 28-30.
5. Пашковская, И. В. Стресс-тестирование как метод обеспечения устойчивости банковской деятельности [Текст] / И. В. Пашковская // Банковские услуги. -2004. - № 4. - С. 4-26.

6. Поморина, М. О некоторых подходах к управлению банковской ликвидностью [Текст] / М. Поморина // Банковское дело. - 2001. - № 9. - С. 5-9.
7. Примостка, Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : підручник. — 2-ге вид., доп. і перероб. / Л. О. Примостка. - К. : КНЕУ, 2004. - 468 с. -ISBN 966-574-626-х.
8. Сало, І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. [Текст] / І. В. Сало, О. А. Криклій. - Суми : Університетська книга, 2007. - 314 с. - ISBN 978-966-680-312-5.
9. Самойлов, Е. В. Подход к стресс-тестированию платежной позиции банка [Текст] / Е. В. Самойлов // Управление в кредитной организации. - 2006. — № 1. -С. 8-12.
10. Тавасиев, А. М. Специальные антикризисные меры в механизмах банковского управления [Текст] / А. М. Тавасиев // Банковское дело. - 2006. - № 4. - С. 13-22.
11. Шальнов, П. Технология управления ликвидностью в российском коммерческом банке [Текст] / П. Шальнов // Финансовый бизнес. - 2006. - № 5. - С. 55-63.

Summary

The article is devoted to the generalization of the theoretical aspects of the liquidity risk estimation on the basis of application of stress testing method. The classification of stress tests and the mechanism of carrying out of stress testing at the level of separate portfolios of bank are specified.